

3 PODCAST

Het thema van de Boekenweek is 'Bij ons in de familie'. Podcastmakers kunnen er ook wat van: drie mooie familiepodcasts.

De Canadese journaliste Pauline Dakin vond het gezin waarin ze opgroeide nogal vreemd. Telkens moesten ze onverwachts verhuizen en vrezden voor hun leven. Jaren later begreep Dakin van haar moeder en stiefvader dat het gezin moest vluchten voor de georganiseerde misdaad. Maar er was iets heel anders aan de hand. Dakin maakte de spannende podcast **Run, Hide, Repeat** samen met haar broer en haar beste vriendin.

Nog meer familiegeheimen. De Amerikaanse Amber kreeg in 2015 voor Kerstmis een dna-test en ontdekte vervolgens dat haar vader niet haar biologische vader is. Ze kreeg zelfs een bericht van ene Kaitlin die beweerde haar halfzus te zijn. Podcast **Biohacked: Family Secrets** gaat niet alleen over deze schok, maar ook over hoe voortplanting in de VS een miljoenenbusiness werd.

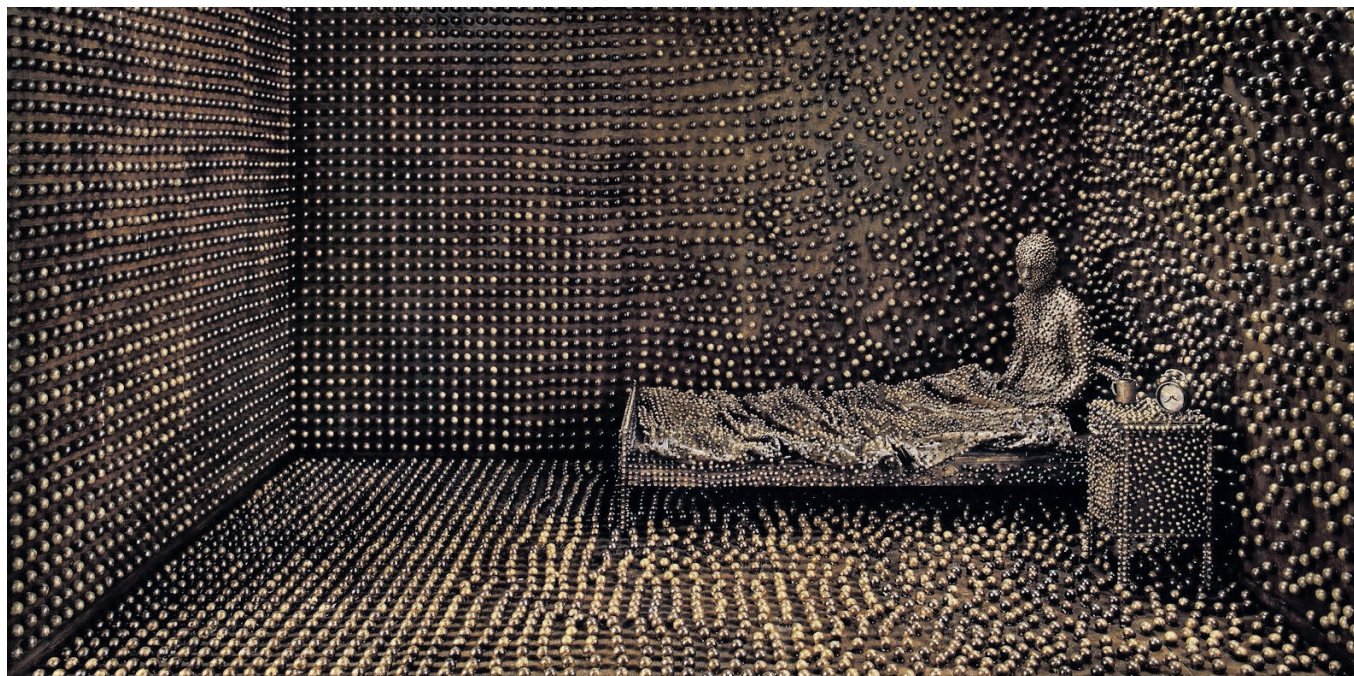

'Als een ontbrekend hoofdstuk uit een geschiedenisboek', zo noemt Rose Heijnen een deel van haar familiegeschiedenis. Het is de familie een raadsel: wat is er in de Tweede Wereldoorlog precies gebeurd met de vier warenhuizen van Heijnings Joodse overgrootvader Jacob Menko? De winkels in Deventer, Hengelo, Almelo en Amersfoort kwamen onder Duits beheer, Menko werd in Sobibor vermoord. Heijnen probeert in **Verdwenen winkels** te reconstrueren wat er is gebeurd, met hulp van haar oma, die als enige van haar gezin de oorlog overleefde. **Anna van Leeuwen**

4 QUOTE VAN DE WEEK

'Ik ben natuurlijk voor mijn eigen liedje, maar ik vind de Nederlandse inzending ook heel gaaf'

De Nederlandse oud-proftennisster **Elke Tiel** (28) schreef met de Griek Dimitris Kontopoulos het opzweepende popnummer *Liar* dat Cyprus in mei naar het Eurovisiesongfestival stuurt.

Beeld uit de video *The Origin of the Beginning 3.2* (2011).

5 BEELDDE KUNST

Aan het rollen

Kunstenaar Levi van Veluw (39) krijgt de Singerprijs, met bijbehorende tentoonstelling in museum Singer Laren. Die zou één zaal beslaan, maar dat werden er zes, met ruimte voor zijn **duizelingwekkende installaties**. V spreekt hem tijdens de voorbereidingen.

Door **Janna Reinsma**

In een oude kanonnenloods van 400 vierkante meter groot, gelegen op het terrein van een oude wapenfabriek in Zaandam, wordt nog hard gewerkt. Niet alleen kunstenaar Levi van Veluw zelf is druk bezig in zijn imposante werkruimte, in voorbereiding op zijn grootste solo-expositie tot dusver, maar ook twee van zijn assistenten. De een zaagt hout in dunne schijfjes, de ander verft een manshoog bouwwerk bijna lichtgevend donkerblauw.

Het feit dat hij zo'n groot atelier én assistenten heeft spreekt boekdelen. Het getuigt van zijn internationale succes én van de complexiteit en ambitieuze schaal van zijn werk. Van Veluw maakt het zichzelf zelden makkelijk: hij begon met fotografie, maar maakte zich vervolgens zo'n beetje alle denkbare genres eigen: vernuftig gemaakte kinetische kunstwerken, video's, ingenieuze houtskooltekeningen, werk van klei en hout. En hij maakt overrompelende installaties in waanzinnige kleuren blauw of donker zwart, die de bezoeker een vervreemdende ruimtelijke ervaring bezorgen: mysterieuze kamers die doen denken aan kerken of andere heiligdommen.

Van Veluw (winnaar van de Volkskrant Beeldende Kunst Publieksprijs 2015) is kortom een razend interes-

sante kunstenaar en dat is niet onopgemerkt gebleven: museum Singer Laren reikt op dinsdag 26 april de Singerprijs aan hem uit, een tweemaaljaarlijkse oeuverprijs voor een hedendaagse Nederlandse kunstenaar. En het museum wijdt een solotentoonstelling aan zijn werk.

Het idee was oorspronkelijk er een 'chronologisch retrospectief' van te maken, maar dat leek Van Veluw (39) nogal saai. 'Ik ben nog niet dood', aldus de kunstenaar. Het idee was eigenlijk ook: een bescheiden expositie, in één ruimte. Maar al gauw begon Van Veluw te morrelen aan de opzet. Was het niet veel leuker om ook een van zijn vele omvangrijke installaties en nieuw werk te laten zien? Van Veluw: 'En zo ging ik kijken: hoe ver kunnen we gaan?'

Lang verhaal kort: de expositie liep uit de klauwen en wordt uiteindelijk een maar liefst zes zalen vullend geheel, *Labyrinth of Memories*. Het Singer Laren ontruimde daartoe een volledige vleugel, waar normaal gesproken een modernistische schilderijverzameling te zien is. Van Veluw laat er nu vijf installaties zien en vijftien objecten, hier en daar associatief gecombineerd met door hemzelf gekozen schilderijen uit het depot van het museum.

Gelukkig is er óók vroeg werk te

Levi van Veluw: *Landscape I* (2008).

Foto's courtesy galerie Ron Mandos, Amsterdam

zien. Van Veluw brak al jong door met foto's, je zou het zelfportretten kunnen noemen, waarop hij steeds opnieuw van zijn eigen hoofd een landschap maakte. Hij bedekte zichzelf bijvoorbeeld met kiezels, strookjes tapijt of het soort boompjes, grasjes en mini-schaapjes die horen bij het decor van speelgoedtreintjes. In zekere zin

Sanctum (2017).

Foto Guido Mencari

verscheen en verdween de mens in een en hetzelfde beeld, door zich tegelijkertijd te camoufleren en te tonen.

‘Daarna ben ik heel lang meer abstracte werken gaan maken, waar de mensfiguren uit weg raakten. Want soms ben je ook helemaal klaar met wat je doet, en zoek je weer verder naar wat je nog niet kunt’, vertelt Van Veluw. De laatste tijd keren die mensfiguren, vaak Van Veluw zelf, weer vaker terug in zijn werk.

Binnen alle verscheidenheid in zijn werk zijn consistente fascinaties te herkennen. In veel werk vormt angst voor controleverlies een inspiratiebron, zoals is terug te zien in een installatie uit de serie *The Origin of the Beginning*. De installatie is gebaseerd op een terugkerende nachtmerrie uit zijn kindertijd, waarin ontelbare balletjes rond rolden in patronen. Terwijl Van Veluw ze bij elkaar moest houden, begonnen ze te botsen en uit de bocht te vliegen.

‘De serie *The Origin of the Beginning* is het meest autobiografische wat ik ooit heb gemaakt. Waarom balletjes zo eng kunnen zijn? Pas later ben ik dat gaan interpreteren als: ze zijn lastig te bedwingen, ze rollen alle kanten op. Dat soort elementen ben ik daarna bewust gaan gebruiken; balletjes komen vaker terug als iets oncontroleerbaars.’

Het thema werkte hij onder meer uit in een slaapkamer waarvan de muren zijn bedekt met balletjes. Het patroon gaat geleidelijk over in een overweldigende chaos. Hij maakte ook een aantal video's van zichzelf in die kamer, gezeten op zijn bed, gekleed in een volledig met balletjes bedekt pak, waarbij hij benauwd lijkt te ademen en haast wegvalt in zijn omgeving – een surreëel en beklemmend beeld.

Over zijn jeugd, die vooral in zijn vroege werk vaak een inspiratiebron vormde, wil hij graag kort zijn, maar hij wil er wel iets over kwijt. ‘Ik heb altijd een onzekere thuissituatie gehad. Niet alleen doordat mijn ouders zijn gescheiden – er was eigenlijk altijd onrust, soms heel extreem.

Beeld uit de video *In the Depths of Memory*.

De ouders van mijn moeder hebben in concentratiekampen gezeten en zijn door de oorlog getraumatiseerd, en dat werkt allemaal door. Als kind zoek je dan naar houvast, je ontwikkelt angsten. Niet in zoverre dat ik niet functioneer, helemaal niet zelfs, eerder het tegenovergestelde. De rare trekjes die je als mens ontwikkelt, zijn voor de kunst soms juist heel vruchtbaar.

Het slotstuk van de tentoonstelling is een tot gigantische proporties uitgegroeide versie van *In the Depths of Memory*, een installatie die vorig jaar te zien was in galerie Ron Mandos in Amsterdam. In een video is een man te zien (een met klei bedekte Levi van Veluw) die zijn eigen kop namaakt in klei. Hij boetseert steeds sneller en koortsachtiger, totdat de kop af is en hij hem bijzet in een kast met talloze soortgelijke koppen. Maar klaar is hij allerminst: met een klap valt er een nieuwe homp klei voor zijn neus. En alles begint weer van voren af aan: de video loopt, en ook de man van klei zit als een Sisyfus gevangen in een eeuwige loop. Hij kan niet anders dan zijn evenbeeld maken.

Het is een indrukwekkende verbeelding van het scheppingsproces, hetzij van Levi van Veluw zelf of van ‘de kunstenaar’ in het algemeen. Van Veluw vindt het zelf ‘iets heel prettigs en bevredigends hebben om naar te kijken’, al heeft het ook ‘iets claustrofobisch en dwangmatig’.

In een gangenstelsel eromheen zijn de kleien koppen zelf te zien, niet minder dan 1.500 stuks. Eerst talloze afgekeurde exemplaren en dan de steeds beter gelukte, netjes geordend op ogenschijnlijk eindeloze planken. Als in een gekmakende zoektocht naar controle en perfectie, naar voltooiing, en misschien, wie weet, zelfs verlossing.

Levi van Veluw – *Labyrinth of Memories*
26/3 t/m 25/8, museum Singer Laren.

6 DE KLASSIEKER

Klassieke muziek ontdekken? Elke week kiest redacteur Merlijn Kerkhof drie werken waardoor je voor altijd gaat houden van een componist. Deze keer: **Franz Liszt**.

De 19de eeuw is steeds langer geleden. Wat is dat toch vreselijk jammer! Er is geen 19de-eeuwer meer in leven. Ja, er is een schildpad, Jonathan heet hij, uit 1831 die op het eiland Sint-Helena woont. In 2017 werd een Groenlandse haai ontdekt die naar schatting in 1505 is geboren, een generatiegenoot van Karel V dus. Maar als ik hun vraag naar hun herinneringen aan Franz Liszt (1811-1886), geven ze geen sjoege.

Terwijl die Liszt dus echt decennialang *the talk of the town*, wat zeg ik, de wereld was. Hij trad op van Helgoland tot Constantinopel. De Hongaar geldt als de eerste megavirtuoze superster op de piano. Vrouwen (m/v/x) vielen flauw bij optredens: Doe Maar in het kwadraat. Lokken die aan hem zouden hebben toebehoord, werden voor veel geld verkocht. Hij was een van de meest gefotografeerde personen van de 19de eeuw.

Zijn invloed als pianist én componist valt nauwelijks te overschatten. Door zijn pianowerken ging de technische lat steil omhoog. Door zijn vele pianobewerkingen van symfonieën en (stukken uit) opera's, konden mensen ook een idee krijgen van de *Zevende* van Beethoven in een tijd dat je dat stuk niet met één muisklik uit je laptopspeaker toverde. En dan bedacht hij ook nog een populair orkestraal genre: het symfonisch gedicht (stukken in één deel met een programma). Het genre was bijna de helft van de 19de eeuw populairder dan de symfonie.

Genoeg geluld: welke drie stukken moet je echt hebben gehoord?

1. Hongaarse rapsodie nr. 15

Toch die piano. De virtuoos hoor je bijvoorbeeld in *La campanella*.

Dat is een etude gebaseerd op een melodie van Niccolò Paganini, Liszts al even virtuoze tegenhanger op de viool. Liszt probeerde de luisteraar het gevoel te geven dat hij als pianist vier handen had. Liszt had een geweldig oor voor catchy 'gevonden' melodieën die hij als basis nam voor zijn stukken. Zo ook in zijn *Hongaarse rapsodie nr. 15*, waarin hij een mars (destijds het officieuze Hongaarse volkslied) van een prikkelende harmonische zetting en pianistisch vuurwerk voorzag.

2. Sonate in b-klein

Liszts *Sonate in b-klein* (net als de rapsodie voltooid in 1853) is een van de belangrijkste pianowerken ooit. Het bestaat uit drie delen, maar die lopen in elkaar over en boeien van begin tot eind. Zoals een bevriend pianist aan mij schreef: 'Al die malle leuke shit en dan komt-ie ineens met een architectonisch volmaakt ding zonder protserigheid met geen noot te veel en zelfs zonder een of andere dweperige ondertitel.' En zo is het.

3. Via Crucis

Met dank aan de dirigent en componist Reinbert de Leeuw kwam in de jaren tachtig de nadruk te liggen op de harmonisch vernieuwer in Liszt. Was hij met zijn *Bagatelle sans tonalité* niet ook een wegbereider van Arnold Schönberg en de atonale muziek? Ook in het door De Leeuw veel gespeelde *Via Crucis*, een stuk voor piano en koor waarin we Jezus volgen op zijn weg naar het kruis, hoor je flink schurende dissonanten. Dit perfecte alternatieve stuk voor in de passietijd is gek, bits, eclectisch en waanzinnig origineel.

Merlijn Kerkhof

Alle afspeellijsten van deze rubriek zijn terug te vinden op volkskrant.nl/deklassieker

7 NU HET NOG KAN

Reinaert de Vos maakt zich schuldig aan milieuvriendelijke activiteiten in deze actuele en komische bewerking van het 750 jaar oude dierenepos *Van den vos Reynaerde*, gemaakt door kinderboekenschrijver Simon van der Geest. **Reinaert**

de V. is een opera, geschikt voor iedereen vanaf 7 jaar. De Volkskrant gaf vijf sterren: 'De prachtige poppen en satirische insteek maken de voorstelling een lust voor oor en oog.'

Reinaert de V. door Holland Opera, te zien t/m 13/4.

INTERVIEW LEVI VAN VELUW

de Volkskrant (*The People's Paper*) is a Dutch daily morning newspaper Founded in 1919, it has a nationwide circulation of about 250,000.

Artist Levi van Veluw receives Singer Prize, with accompanying exhibition: 'How far can we go?' Singer Laren was to dedicate one single space to Levi van Veluw. It ended up being six galleries, showcasing some of his dazzling installations. Fortunately, there are also the wondrous self-portraits he had made his breakthrough with, inspired by the fears of his youth.

Janna Reinsma 21 March 2024, 11:43

In an old 400-square-meter gun shed, situated on the grounds of a former weapons factory in Zaandam, hard work is underway. Not only artist Levi van Veluw himself is busy in his imposing workspace, preparing for his largest solo exhibition to date, but also two of his many assistants. One is sawing wood into thin slices, while another is applying an almost luminous dark blue to a wondrous, man-sized structure.

The fact that he has such a large studio and assistants speaks volumes. It is testament both to his international success and to the complexity and ambitious scale of his work. Van Veluw rarely makes it easy on himself: he began with photography but then mastered nearly every conceivable genre, creating ingeniously crafted kinetic artworks, videos, intricate charcoal drawings, and works in clay and wood. And he crafts overwhelming installations in intense shades of blue or deep black, providing visitors with an alienating spatial experience: mysterious rooms reminiscent of churches or other sanctuaries.

In short, Van Veluw (winner of the 2015 Volkskrant Visual Arts Audience Award) is an incredibly intriguing artist, and this hasn't gone unnoticed: on Tuesday, April 26th, Museum Singer Laren will present him with the Singer Prize, a biennial career achievement award for a contemporary Dutch artist. And the museum is dedicating a solo exhibition to his work. The idea was originally to make it a 'chronological retrospective', but that seemed rather boring to Van Veluw (39). 'I'm not dead yet,' quips the artist. The idea was actually also: a modest exhibition, in a single space. But soon Van Veluw began to tinker with the concept. Wouldn't it be much more enjoyable to also exhibit one of his numerous expansive installations and new works? Van Veluw: 'And so I began to wonder: how far can we go? Long story short: the exhibition spiralled out of control and ended up as the whopping six gallery-filling *Labyrinth of Memories*. To this end, the Singer Laren cleared an entire wing, which normally houses a collection of modernist paintings. Van Veluw is now showcasing five dazzling installations and 15 objects there, occasionally paired associatively with paintings handpicked by himself from the museum's storage.

Disappearing human

Fortunately, there is also early work by Van Veluw on view. Van Veluw made a breakthrough at a young age with astonishing photographs, which could be described as self-portraits, in which he repeatedly transformed his own head into a landscape. In this way, he covered himself with pebbles, strips of carpet, or miniature trees, grasses, and sheep typically found in toy train scenery, for example. In a sense, the human being both appeared and disappeared within the same image, simultaneously camouflaging and exhibiting himself.

'After that, for a very long time, I started making more abstract works from which the human figures gradually disappeared. Because sometimes you're also completely done with what

you're doing, and you go on looking for what you can't do yet,' says Van Veluw. Lately, those human figures, often Van Veluw himself, are making more frequent appearances in his work.

Order and chaos

Within all the diversity in his work, consistent fascinations can be discerned. In much of his work, fear of losing control serves as a source of inspiration, as can be seen in an installation from the series *The Origin of the Beginning*. The installation is based on a recurring nightmare from his childhood, in which countless balls rolled around in patterns. While Van Veluw attempted to keep them together, they started colliding and flying out of bounds.

'The series *The Origin of the Beginning* is the most autobiographical I've ever made. Why are little balls so scary? Only later did I come to interpret that as: they're difficult to control, they roll in all directions. After that, I began incorporating that kind of element consciously; little balls started to reappear more frequently as something uncontrollable.'

He elaborated the theme, among other things, in a bedroom whose walls are covered with balls. The initially ordered pattern gradually turns into an overwhelming chaos. He also created several videos of himself in that room, sitting on his bed, clad in a suit completely covered with balls, apparently struggling to breathe and almost fading into his surroundings—a surreal and oppressive image.

About his childhood, which was often a source of inspiration, especially in his early work, he likes to be brief, but he is willing to say something about it. 'I've always had an insecure home situation. Not just because my parents divorced—there was actually always unrest, sometimes quite extreme. My mother's parents had been in concentration camps and were traumatized by the war, and all of that carries through. As a child, you then seek support, you develop fears. Not to the extent that I cannot function, quite the opposite, in fact. The strange traits you develop as a human being can sometimes be extremely fertile for art, actually.'

1,500 clay heads

The final piece in the exhibition is a version of *In the Depths of Memory*, an installation showcased last year at the Ron Mandos gallery in Amsterdam, which has now expanded to gigantic proportions.

In a video, a man (a clay-covered Levi van Veluw) is seen sculpting his own head out of clay. He sculpts ever faster and more feverishly until the head is finished, then places it in a cabinet with countless similar heads. But he is far from finished: with a bang, a new lump of clay falls in front of him. And everything starts all over again: the video plays on, and also the clay man is trapped like a Sisyphus in an eternal loop. He has no choice but to create his likeness.

It is an impressive depiction of the creative process, either of Levi van Veluw himself or of 'the artist' in general. Van Veluw himself thinks it has 'something very pleasant and satisfying to look at', although it also has 'something claustrophobic and compulsive'.

In a network of corridors around it, the clay heads themselves are on display, no less than 1,500 of them. First countless rejected specimens and then the increasingly successful ones, neatly arranged on seemingly endless shelves. As if in a maddening quest of control and perfection, of completion, and perhaps, who knows, even redemption.

About the author

Janna Reinsma writes about contemporary visual art for the Volkskrant.